

” Jag är mer än bara en flykting ”

En kvalitativ studie av utrikesfödda högutbildade personer i lågkvalificerade yrken

---

I'm more than just an immigrant

A qualitative study of foreign-born highly educated people in low-skilled professions

Nezar Ahmadi

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Sociologi

Sociologi

C-uppsats, Självständig fördjupning 15hp

Handledaren: Annika Jonsson

Examinatorns namn

Datum

Löpnummer

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.2 SYFTE	3
2. TIDIGARE FORSKNING	4
3. TEORETISKA REFERENS RAM	7
3.1 FRÄMLINGSKAP	7
3.1.1 VI OCH DOM	7
3.1.2 STIGMA	7
3.2 KÄNSLOR I RELATION TILL ARBETE OCH UTANFÖRSKAP	8
3.2.1 SKAM & STOLTHET	8
3.2.2 KLASSYSTEM	9
4. METOD	11
4.1 URVAL OCH AVGRÄNSNING	11
4.2 GENOMFÖRANDE AV FORSKNINGSINTERVJU & TANKEMODELLEN	12
4.3 TRANSKRIBERING OCH ANALYS.	15
4.4 ETISKA ASPEKTER	17
4.5 TROVÄRDIGHET OCH RELIABILITET	18
5. ANALYS	20
5.1 SJÄLVKÄNSLA	21
5.2 KÄNSLOR I FÖRÄNDRING	25
5.3 FRAMTIDSSYN	27
6. DISKUSSION	31
7. LITTERATURLISTA	36
BILAGA 1	37

Tackord

Denna uppsats och dess innehåll har berört mig personligt eftersom jag har kunnat relatera till informanternas känslor och upplevelser i egenskap av att vara utrikesfödd. Jag är tacksam över att jag har fått ta del av deras berättelser och jag hoppas att jag har gett dem möjligheten till att bli hörda. Jag vill särskilt tacka alla mina informanter som har ställt upp och medverkat i min studie med sina livsberättelser. Jag vill även ge ett stort tack till min underbara familj och mina vänner som har stöttat mig. Slutligen vill jag tacka min handledare Annika Jonsson otroligt mycket för hennes stora tålamod och vägledande insatser. Utan henne hade detta inte gått.

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur utrikesfödda individer med hög utbildning och som har arbetat inom högkvalificerade yrken upplevde och kände kring att arbeta inom lågkvalificerade yrken i Sverige idag. Syftet var även att undersöka om de intervjuade personerna upplevde att deras känslor och inställning hade förändrats över tid. De teoretiska utgångspunkterna för studien är hämtade från olika sociologiskt perspektiv – skam och stolthet, stigma, ”vi och dom” och klassystem. Dessa teoretiska begrepp har tillämpats för att tolka informanternas känslor och upplevelser. Studien är genomförd med en kvalitativ forskningsmetod, vilken utfördes med hjälp av halvstrukturerade livsvärldsintervjuer. Totalt genomfördes fem livsvärldsintervjuer. I resultatet framkommer det hur dessa högt utbildade, utrikesfödda individer upplevde och kände en form av skam över att ha ett lågkvalificerat yrke i dagens samhälle. Därav sänktes deras självförtroende. Det framkommer också att tre av informanterna anser att deras känslor har förändras över tid, från att ha haft dålig självkänsla till att känna en stolthet över att ens ha ett arbete. Genom arbetet så har de fått en bekräftelse på att de är bra på det de gör och den bekräftelsen får dem att uppleva en känsla av stolthet, även om de inte arbetar inom det önskade yrket. Analysen visar även hur informanterna vill tillhöra samhället genom sitt arbete och strävar efter att inte kategoriseras som ”en arbetslös invandrare” i dagens samhälle.

Abstract

The purpose of this study was to investigate how highly educated foreign-born individuals who have worked in highly skilled professions experience and feel about working in Sweden in low skilled professions. Another aspect of this purpose was to examine if they thought that their emotions and experiences had changed over time. The theoretical framework is based on a range of sociological perspectives about shame, pride, stigma, us and them and class systems. The study was conducted with a qualitative research method, which was carried out with the help of semi-structured life-world interviews. Five life-world interviews were conducted. The analysis show how these highly educated foreign-born individuals experienced and felt a form of shame because they were working in a low skilled profession. Hence their self-confidence was reduced. Three of the five interviewees however believe that their feelings has changed over time, from having had poor self-esteem these interviewees today take pride in even having a job – despite the fact that it is not the job they initially wanted. The analysis also reveal that the informants want to belong to society and think that having a job is important in order to avoid the label “unemployed immigrant”.

1. Inledning

Enligt många är arbete nyckeln till överlevnad, men arbete medför mer än bara de ekonomiska faktorerna eftersom det ofta har en djupare mening i vårt liv. Arbete kan vara viktigt för att en individ ska känna sig som en del av samhället. När vi interagerar med andra och framför allt möter nya människor så lyfts ofta arbete fram – ”vi är det vi gör”. Ett arbete kan medföra många positiva faktorer men det kan även medföra frånvaro av mening och problem. Många arbeten kan kännas enformiga, tunga eller osjälvständiga, vilket i sin tur kan resultera i utanförskap och en känsla av värdelöshet (arbetsmarknad.se).

Sverige har en relativt lång historia av att ta emot personer från andra länder, främst i form av arbetskraftsinvandring men också när det gäller flyktingar. Ungefär 25% av de som invandrat till Sverige har en hög akademisk utbildning. Majoriteten får vänta i flera år på att få arbete och efter nästan sju år har hälften ett arbete som motsvarar deras egen utbildningsbakgrund (Svenska ESF-rådet, 2015). Att kunna etablera sig på arbetsmarknaden är en viktig fråga för integrationsprocessen (Svenska ESF-rådet, 2015). Att få tillgång till arbetsmarknaden är även betydelsefullt när det gäller att kunna skapa ett socialt nätverk för att bli delaktig i samhället och för att kunna utveckla sina språkkunskaper. En annan viktig aspekt är dessutom att få möjlighet att klara sig rent ekonomiskt (Berglund och Schedin 2009).

Diskussionen om arbete har blivit mer aktuell i samband med den stora flyktingvågen som nådde Europa och Sverige på en kort tid. Förutsättningarna och villkoren i den rådande flyktingkrisen har försvårat situationen för många utländska akademiker i både Sverige och på den europeiska arbetsmarknaden överlag. Detta har lett till att universitet samt högskolor står inför stora utmaningar då ansökningarna drastiskt har ökat p.g.a. att fler flyktingar har sökt sig till Sverige, rapporterar Lena Pettersson som har intervjuat Lars Petersson, avdelningschef för UHR (Universitets- och högskolerådet) (svt.se, 2015). Lena Petterson menar att det är svårare att söka validering av utländska utbildningar. Detta leder till en enorm belastning för de olika myndigheterna samt efterfrågan av extra resurser, vilket i sin tur medför att de utländska akademikerna får vänta längre på att deras utbildningar ska kontrolleras. Osäkerheten på arbetsmarknaden gör att människor söker sig till arbeten som de är överkvalificerade för i syfte att klara sig ekonomiskt (svt.se, 2015).

Arbete är starkt sammankopplat med status. Enligt Eriksson & Flisbäck (2011) är ordet status något som betyder ställning, läge och tillstånd. Status kan enkelt beskrivas som ett förhållningsätt mellan ett objekt och ett annat. Gällande forskningen så finns det tillskriven samt förvärvad status och dessa skiljs åt. Den tillskrivna är relaterad till föreställningar och kulturella uppfattningar, ett exempel på det kan vara kungen, då han inte är utvald av folket att vara kung, utan han föds helt enkelt till det. Den förvärvade statusen handlar mer om de mätbara dimensionerna inom ett yrkessammanhang, så som utbildningsår och lönenivå. Det är viktigt att påpeka att uppfattningar som finns gällande olika yrkens status byggs på föreställningar och bilder av yrkena. De färgas både av den personliga erfarenheten och av den samhälleliga kollektiva ”sanningen”. Status är ett relationellt begrepp och pekar på den värdeskillnad som kan uppstå genom en hierarkisk relation mellan, i det här fallet, olika arbeten. Ett yrke kan bara tillerkännas hög status genom ett annat tillskrivs lägre status. Detta upprättar ett slags ojämlikt förhållande av över- och underordning (Eriksson. Flisbäck 2011). Tidigare forskning belyser olika faktorer som kan påverka varför vissa utrikesfödda individer endast lyckats få lågkvalificerat arbete. Frykman och Magnus (2018) menar att oavsett om dessa individer har en högutbildning eller inte så förekommer det en statusdegradering, till exempel på grund av ett begränsat socialt nätverk och diskminering (Frykman & Magnus 2018). Således så är det viktigt att anamma ett klassperspektiv när utrikesföddas erfarenheter av den svenska arbetsmarknaden undersöks. Här finns en intersektion mellan etnicitet och klass.

Mitt intresse för detta ämne har vuxit fram genom mina vardagliga möten med utrikesfödda som hamnat i denna situation där de fastnar i lågkvalificerade arbeten, trots sin höga utbildning. Jag är själv utrikesfödd och det finns en rädsla att detta kan även drabba mig, trots att jag är utbildad i Sverige. I denna uppsats undersöks hur några utrikesfödda individer upplever och känner kring att de arbetat inom yrken som de är överkvalificerade för och som kan tänkas ha sänkt deras status/klassposition. Informanterna har gemensamt att de har utbildat sig till yrken med hög status i landet de kom från, till att arbeta med lägre statusförsedda arbete i Sverige. Intresset för detta ämne ökade ytterligare eftersom det är ett sociologiskt problem därför att det handlar om integration och hur samhället på sikt utvecklas.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka känslor och upplevelser hos högtbildade utrikesfödda individer som idag arbetar inom lågkvalificerade yrken i Sverige. I syftet ingår även att undersöka om de intervjuade anser att deras känslor och upplevelser har förändrats över tid.

Följande frågeställningar formulerades för att besvara syftet:

- *Har informanternas självkänsla påverkats av att de arbetar inom lågkvalificerade yrke?*
- *Vilka känslor har uppstått och har detta förändrats över tid, i så fall hur?*
- *Hur ser informanterna på sin framtid som utrikesfödd på den svenska arbetsmarknaden?*

2. Tidigare forskning

Jag kommer i detta avsnitt redogöra för tidigare forskning för att sätta ämnet i ett vetenskapligt sammanhang. Jag kommer även att redogöra för hur min undersökning kan kopplas till tidigare forskning.

Författarna Frykman & Öhlander (2018) har gjort en studie om högutbildade migranter i Sverige. Författarna klargör hur det ser ut idag gällande högutbildade migranter samt hur den globala kunskapsintensiva ekonomin konkurrerar med andra länder om att locka till sig högutbildad arbetskraft. I Sverige har migranter på arbetsmarknaden ökat enormt, antingen genom ett arbetstillstånd, att man kommit frivilligt till landet, eller som flykting. Dessa tre faktorer har bidragit till ökningen av arbetskraften i Sverige. Författarna tar även upp hur dessa individer i regel är framgångsrika på arbetsmarknaden och inom sitt yrke på grund av sin utbildning, men trots det är vägen till att de ska godkännas och erkännas som yrkeskunniga ingen lätt process. De stöter på motgångar samt problem på arbetsmarknaden (Frykman & Öhlander 2018).

Under de senaste åren så har politiken för arbetskraftsinvandringen ändrats bland annat i Sverige. I dagsläget är kraven att man både ska ha en hög utbildning samt ett arbetserbjudande för att kunna få ett arbetstillstånd. De höga kraven har gjort det svårt att värva arbetskraft till bristyrken, exempelvis när det gäller hälso- och sjukvård. Ett ytterligare krav numera är att ha legitimation och språkkunskaper i svenska. Detta är anledningen till att det är brist på arbetskraft inom vissa yrken, eftersom processen för att kunna ta ut legitimation exempelvis för en läkare är en mycket komplicerad och långdragen process som kan ta flera år (Frykman & Öhlander, 2018).

Frykman och Öhlander (2018) påvisar att immigranter med hög utbildning klarar sig bättre än lågutbildade immigranter, men de kommer ändå inte ikapp personer med svenska föräldrar som har likvärdig utbildning. Immigranterna med högre utbildning stöter på olika slags hinder på arbetsmarknaden. Även infödda män med låg utbildning har högre sysselsättningsgrad än högutbildade immigranter. Faktorer som har identifierats som bidragande orsaker kan vara sociala nätverk och diskriminering. Sociala nätverk kan underlätta för immigranter att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden, då de kan bidra till jobbkontakter och hur man går tillväga för att validera sina utländska meriter. Även om diskriminering sker indirekt så har oftast

infödda immigranter med lokala nätverk större chans att lyckas att komma ut på arbetsmarknaden än immigranter utan dessa nätverk (Frykman & Magnus 2018).

Fredrik Hertzbergs (2003:7) studie *Gräsrotbyråkrati och normativ svenskhet* handlar om hur arbetsförmedlaren förstår en etnisk segregerad arbetsmarknad. Hertzberg klargör att den svenska fördelningen av anställningar inom arbetsmarknaden inte bara styrs av själva matchningen mellan de arbetskrav som finns och den arbetssökandes utbildning samt arbetslivserfarenheter, utan det finns bakomliggande faktorer. Det finns en del individer som verkligen har förmågan att kunna slå mynt av sin utbildning samt sina yrkeskunskaper. Det finns även andra individer som har lättare än andra att göra karriär inom olika slags arbetsorganisationer. Att det uppstår avvikelse från den så kallade perfekta matchningen mellan utbud och efterfrågan beror inte på slumpen, vilket visas i ett tydligt mönster som finns på arbetsmarknaden. Det som sker är att man inte enbart utgår från vad individer kan utan även vilka individerna är. Alla har inte möjligheten att hamna var som helst på grund av de sociala kategorier som finns och som innebär att individer sorteras på olika sätt. Det är det som avgör hur det går för individen i arbetslivet (Hertzberg, 2003:7).

Dessa bakomliggande faktorer finns där när man söker ett arbete. Den mest utsatta gruppen av individer är de som invandrat till Sverige och fått uppleva dessa sorterande processer som nämns ovan. Det som skett är att arbetsmarknaden har blivit etnisk segregerad efter att Sverige blev ett invandringsland runt 1940-talet. Denna etniska segregation har bidragit till att invandrare har varit överrepresenterade inom vissa yrken och fått lägre inkomst, sämre arbetsposition och lägre status i det svenska samhället. Hägglund (refererad i Hertzberg, 2013) har gjort en studie kring inkludering - *Exkluderingsprocessen på arbetsmarknaden*. Studiens resultat visar att diskriminering sker på den svenska arbetsmarknaden. Flertalet av de som diskrimineras har ingen aning om vilka konsekvenser deras beslut får. De är inte medvetna om att besluten, reglerna de fattar, är indirekt diskriminering. Individer som anses vara mer lika "svenska individer" kommer lättare undan. Det vill säga de är inte utsatta på samma sätt för diskriminering.

Carlsson och Rooth (2007), som genomfört en studie gällande de möjligheter en utrikesfödd individ har för att etablera sig och få tillträde till arbetsmarknaden, hävdar även de att de finns indirekta faktorer som är avgörande. De menar att det handlar om etnisk diskriminering. Under 2005 och 2006 skickade de ut påhittade ansökningar till flera olika företag. Tjänsterna

som söktes var annonserade på arbetsförmedlingens hemsida. Två olika ansökningar där kvalifikationerna var i stor grad desamma skickades in, ena ansökan var undertecknad med ett arabiskt namn och den andra med ett typiskt svenskt namn. Studien påvisar att diskriminering sker i 29% av fallen, vilket är höga siffror med tanke på att ansökningarna man skickade ut gällde lågkvalificerade jobb. En slutsats som dras är att diskriminering förekommer i större grad än vad vi tror. I statens offentliga utredningar (SOU 2010:88) talar man om arbetsgivarens stora betydelse på arbetsmarknaden, eftersom det är arbetsgivarens roll att bedöma om en individ är rätt person för ett arbete. Alltså ligger makten till stor del i arbetsgivarens händer för att tillsätta rätt person till rätt arbete (Carlsson & Rooth, 2007).

Dessa tre tidigare undersökningar som jag har valt att ta upp är intressanta för min studie dels för att de behandlar ämnesområdet ur olika synvinkel och dels för att det är viktigt att veta vilka hinder utrikesfödda individer faktiskt stöter på på arbetsmarknaden. Jag kommer att undersöka fenomenet ur ett annorlunda perspektiv, eftersom jag tittar på hur utrikesfödda individer själva upplever och känner inför arbetslivet och framför allt att arbeta i ett lågkvalificerat yrke. Min uppsats kan bidra till en ökad förståelse gällande dessa individer, som är högutbildade men som arbetar inom ett lågkvalificerat arbete idag.

3. Teoretiska referensram

Här nedan kommer jag redovisa den teoretiska referensram som utvecklades i samband med intervjuernas gång. Det fanns idéer kring teorier redan när arbetet startades, men det var inte förrän efter datagenereringen och kodning som ramverket fick sin nuvarande form.

3.1 Främlingskap

3.1.1 Vi och dom

Hammaren & Johansson (2007) menar att Sverige under de senaste åren blivit uppdelad i två olika grupper ”vi och dom”, och idag är en nation där människor blir placerad i två kategorier - ett A-lag och ett B-lag. ”Vi” står för etnisk svensk med svenska föräldrar och ”dom” står för invandrare med invandrade föräldrar. Majoriteten av alla som ses som invandrare i Sverige är svenska medborgare och de flesta är födda i Sverige, men trots detta går de under beteckningen invandrare. Dessa individer ses inte som riktiga svenskar då de har en annan etnisk tillhörighet (Hammaren & Johansson, 2007). Hammaren & Johansson (2007) tar upp hur identitet och skillnader kan förklara uppdelningen mellan ”vi och dom”, genom att individer motsätter sig/anammar identiteter eller att konflikt mellan olika nationalitet och etniska grupper skapas.

Dessa skillnader leder till att det skapas kollektiva gemenskaper. Här tas begreppen inkludering samt exkludering sin form; inkludering står för välkommande, att individer visar en tillhörighet eller vill tillhöra en specifik grupp, medan exkludering grundar sig mer på avstånd, en utestängning, som i att invandrare som kan ses som exkluderade i samhället. Vissa hamnar utanför ramen och andra står innanför ramen (Hammaren & Johansson 2007). Den grupp du tillhör avgör om du är inkluderad eller exkluderad. Mina informanter tillhör dom som är utanför ramen, då de är utrikesfödda och har flyttat till landet av olika anledningar. Utanförskap skapar en känsla av ”vi och dem”, att man inte får tillhöra samhället på samma villkor som andra. Detta medför att personer upplever sig exkluderade, det vill säga, de är utanför ramen.

3.1.2 Stigma

Goffman (2014) menar att stigma existerar överallt i samhället eftersom det finns normer samt regler om vad som anses vara normalt eller onormalt, med det menas något som är

avvikande i samhället. Människan blir kategoriserad av samhället efter dessa normer och regler som finns. Vid ett möte mellan två främmande människor noteras vissa egenskaper som används i att fastställa/kategorisera den främmande personens sociala identitet. Det är utifrån människans intryck av den främmande personen som det skapas normativa förväntningar av personen (Goffman, 2014). Goffman (2014) klargör även hur en människas krav på den nya främmande individen inte blir tydliga förrän individen visar om hen följer de normativa förväntningar eller inte. När man befinner sig i en ny miljö kan de egenskaper som gör oss olika och som skiljer oss från varandra bli tydliga, när dessa egenskaper blivit upptäckta av andra kan det leda till att vi blir placerade i olika kategorier. Människor i vissa kategorier kan sedan ses och uppfattas som avvikande och mindre önskvärda.

När en individ hamnar i utanförskap och blivit stigmatiserad kan hen känna och uppleva sig själv som mindre önskvärd, vilket minskar personens självförtroende. I samband med detta ser dessa personen sig själv som mindre kompetent och kapabel. Hen blir en utstött människa, med andra ord en avvikande från det som ses vara normalt i samhället (Goffman, 2014). Stigma är inte lätt att komma undan då det förekommer i olika kategorier. Det är skapas utifrån en nedvärdering av personer eller grupper så som nämnts ovan. Ordet stigma grundas mestadels på stereotyper och det är något som kan vara omöjligt att bli av med, man blir alltså aldrig riktigt accepterad i samhället på grund av dessa faktorer (Goffman 2014). När människor kategoriseras och anses som mindre kompetenta kan deras självkänsla sänkas, vilket yttrar sig i form av en upplevelse av stigmatisering. Intervjupersonerna som medverkat i denna studie är utrikesfödda. De är individer som oftast har ett annorlunda namn och utseende än ”typiska svenskar”. På grund av detta löper de större risk att bli kategoriserade på ett negativt sätt. I analysen kommer både ”vi och dom” och stigma att handla om upplevelser av att bli stereotypt bedömd och liknande. Det handlar alltså djupast sett om känslor som uppstår i individer.

3.2 Känslor i relation till arbete och utanförskap

3.2.1 Skam & Stolthet

Forskaren Charles Horton Cooley har forskat kring skamkänslor som är kopplade till spegeljaget och har i sin grund både skam och stolthet. Spegeljaget handlar om att vi föreställer oss att andra ser på oss på ett visst sätt (Cooley 1902/1983 refererad i Johansson &

Lalander, 2013). När man upplever att en annan person ser ner på en så väcks det starka känslor så som skam, men det kan även vara tvärtom då man upplever stolthet eftersom man kan uppleva att andra ser positivt på en. Cooley fastställer spegeljaget i tre olika steg. Det första som tas upp är den uppfattning vi har om andra, det andra är hur vi själva ser på oss utifrån hur vi tror att andra ser oss och det tredje går ut på självkänslan, det vill säga hur vi utifrån detta känner skam och stolthet.

Det som är väldigt viktigt för människan är själva uppfattningen om hur andra ser på oss och detta är något som vi alltid är orolig över. Individer försöker konstant visa sin bästa sida för att de inte ska känna eller uppleva någon form av skam. Känslan av skam kan leda till att man visar upp en fasad där man inte bryr sig om andra personers tankar och åsikter. Ett sådant beteende är dock endast en illusion och resulterar i att personen ifråga ljugar för sig själv genom att försöka upprätthålla denna tanke. Något som även kan komma upp är om man känner sig misslyckad i något och då kan uppleva att omgivningen ändrar attityd. Detta kan i sin tur medföra en mer negativ situation som kan leda till upplever av hopplöshet och utstötthet (Cooley 1902/1922 refererad i Dahlgren). Människan känner olika känslor kring hur man tror att andra ser på en, det vill säga att vi kan uppleva skam när vi blir behandlade på ett nedvärderande sätt. Det är avgörande hur vi tror att vi blir sedda av andra, detta kan väcka skamkänslor men å andra sidan kan vi även känna stolthet och välbefinnande när vi blir bekräftade av andra. Även här gäller den analys som kan göras de intervjuades känslor utifrån att ha lågkvalificerade arbeten.

3.2.2 Klasssystem

Giddens lyfter i sin forskning begreppet klass. Begreppet står för en inordning av en stor grupp människor, deras gemenskap och likheter gällande ekonomiska resurser och möjligheter att påverka i samhället. Det vill säga klassposition är baserad på ekonomi och människor kan delas in i antingen överklass, medelklass eller arbetarklass. Den klass man tillhör behöver inte vara given från födseln utan personer kan, utifrån sina prestationer eller tillkortakommanden, röra sig mellan klasserna (Giddens 2009).

Klasssystemet delar alltså in människan olika kategorier, i lägre samt högre klass. Mina informanter har högre utbildning och har, om de har arbetat, arbetat inom medelklassyrken i sina hemländer. Idag befinner de sig i en lägre klass, eftersom de arbetar inom lågkvalificerade yrken. Klasssystemet är mycket baserat på ekonomiska faktorer och detta är

viktigt i relation till mina intervjupersoners erfarenheter av att röra sig från högstatus-utbildningar samt högstatusarbeten där de kunnat tjäna ordentligt till att arbeta inom lågkvalificerade arbeten med låg lön. Även när det gäller klass är det dock de emotionella aspekterna som jag tar fasta på – inte lönesituationen. Klasspositioner och ändrade klasspositioner kan antas påverka/ändra hur en individ känner inför sitt liv och sin framtid.

4. Metod

Jag kommer i detta avsnitt redogöra för valet av metod samt till varför denna metod är relevant för min studie.

I handboken *Kvalitativa metoder* hävdar författarna Ahrne och Svensson (2015) att kvalitativa metoder, också kallat mjuk data, omfattar intervjuer, observationer samt textanalyser.

Kvantitativa metoder, som istället kallas hård data, omfattar beräkning och frekvenser av ett fenomen så som ålder, längd och vikt etc., och enkäter kan vara ett verktyg för att mäta dessa (Ahrne & Svensson, 2015). Om jag är intresserad av omfattning, frekvens och utbredning så är det relevant att välja kvantitativ studie – ”hur vanligt är X”. Om mitt intresse istället ligger i egenskaper samt ett fenomenets beskaffenhet är en kvalitativ metod lämplig för denna studie – ”vad är X (Ahrne och Svensson 2015).

För att dra en parallell till min egen studie har jag använt mig av en specifik grupps känslomässiga upplevelser, det vill säga högutbildade, utrikesfödda individer som idag arbetar i lågkvalificerade yrken i Sverige. Därmed var en kvalitativ forskningsmetod i form av intervjuer relevant för min studie, då jag var ute efter en djupare förståelse inom mitt valda område för att kunna besvara uppsatsens syfte. En intervjustudie gjorde det möjligt att besvara de forskningsfrågor som ställdes upp inledningsvis för att operationalisera syftet.

4.1 Urval och Avgränsning

Det som avgör urvalets målgrupp enligt Ahrne & Svensson (2015) är själva forskningsfrågan som forskaren har i sin studie. Därav hjälper forskningsfrågan oss att avgöra vilken målgrupp som är relevant för den studie som kommer att genomföras. Min undersökning handlar om upplevelser och känslor hos utrikesfödda individer som är högutbildade men som idag arbetar inom ett lågt kvalificerat yrke – därför blev utrikesfödda individer min målgrupp. I den här studien kategoriseras en person som utrikesfödd om både personen och föräldrarna är födda i ett annat land, jag är medveten om att det finns olika möjliga definitioner.

Gällande urvalet kan man som forskare använda sig utav olika former av *urval*, och jag valde att använda formen *snöbollsurval* (Ahrne & Svensson, 2015). Snöbollsurval innebär att man först börjar intervjua en person man känner till/får tag på, som är relevant för syftet med studien och som har erfarenheter som skulle vara intressanta i relation till syftet. När första

intervjun har gjorts så frågar man informanten ifall hen känner till andra som också har relevanta erfarenheter och som kan tänka sig ställa upp för intervju. Sedan går det i en cirkel, då man frågar nästa informant samma fråga. Det som sker här är att det blir som en snöboll som rullar vidare hela tiden tills man har hittat tillräckligt med informanter till sin studie (Ahrne & Svensson 2015).

4.2 Genomförande av forskningsintervju & tankemodellen

Kvale & Brinkman (2014) beskriver att forskningsintervjun går ut på att en forskare vill ta del av informantens vardagsvärld via upplevelser och erfarenheter samt att kunna förstå det utifrån informanternas vardagsvärld. I den kvalitativa forskningsintervjun fungerar det i form av vardagliga samtal, där man som forskare har en avsikt och en slags frågeteknik i intervjun för att få frågorna besvarade. Det finns olika former av intervjuer såsom ostrukturerade, halvstrukturerade och löst strukturerade intervjuer som man kan välja utifrån sin forskningsfråga. Den typ av intervju jag valde är en *halvstrukturerad livsvärldsintervju*, som går ut på att forskarens mål är att man ska få in så mycket information om informanternas livsvärld som möjligt. Som intervjuare har man även till viss del möjligheter till styrning under pågående intervju.

Den halvstrukturerade livsintervjun har till syfte att forskaren ska kunna tolka själva innehållet av informantens berättelse. Man utgår från olika teman i den halvstrukturerade livsvärldsintervjun och ställer lämpliga följdfrågor. Kvale och Brinkman (2014) nämner även att inom halvstrukturerad livsvärldsintervju utgår man från färdigbestämda frågor, men senare under intervjuens gång kan det ske förändringar, vad gäller intervjufrågornas form. Det som sker är att man strukturerar om mer eller mindre under intervjuens gång om det är nödvändigt och även att man ger informanten möjlighet att utveckla sina svar (Kvale och Brinkman 2014).

Kvale och Brinkman (2014) anser att intervjuguiden är en väldigt viktig del inom en forskningsprocess och för att göra en lyckad intervju. Det finns olika steg inom den forskningsprocessen som man bör känna till. Den första är utveckling av intervjuguiden, den första tanken är alltid oslipad, här behövs det bearbetning samt en tematisering av intervjun. Som forskare är det väldigt viktigt att man vrider och vänder på frågorna och sätter dem i förhållande till undersökningens syfte. Senare kan man göra små ändringar och sen kan

intervjun påbörjas. För att ha en tydlig samt relevant intervjuguide är det viktigt att tematisera och det görs beroende på vad man är ute efter som forskare (Kvale & Brinkman, 2014).

Mina tematiseringar gick ut på erfarenheter och upplevelsen av vara utrikesfödd, och att ha en hög utbildning från hemlandet men att idag arbeta med ett lågt kvalificerat arbete. Jag valde att utgå från sex teman. Det första var **bakgrundsfrågor** för att öppna upp intervjun på ett bra och enkelt sätt med enkla frågor; t.ex. ”hur gammal är du?”. Eftersom individerna var utrikesfödda och har kommit till Sverige av olika anledningar hade jag ett **Sverigetema**; t.ex. ”kom du hit själv eller med din familj?”. Eftersom min studie fokuserade på upplevelser och erfarenheter från dessa utrikesfödda individer inom arbete och utbildning så hade jag temat; **Jobb och utbildning i hemlandet**; t.ex. ”vad har du för utbildning i hemlandet?”. Här hade jag även följdfrågor beroende på svar. Sedan kom jag in på nästa tema: **Jobb i Sverige idag**, t.ex. ”vad jobbar du med idag?”. Sista temat är **framtiden**; ”tänker du på framtiden?” ”vad ser du för framtid för dig själv?”. Dessa val av teman byggde på syfte med uppsatsen, frågeställningarna samt till viss del på vissa teoretiska byggstenar. Utifrån dessa olika teman i intervjuguiden fick jag nyanserade svar från mina informanter.

Kvale och Brinkman (2014) lyfter fram att som forskare är det viktigt att inspirera respondenten på så bra sätt som möjligt under intervjuens gång så att respondenten på ett detaljrikt sätt delar med sig av sina upplevelser och erfarenheter och att man får fram de känslor som är relevanta för studien på ett rätt sätt. Gällande de följdfrågor som ställs där man kan uppleva svaret som otydligt så ska man som intervjuare omformulera frågan så att respondenten får möjligheten att tänka efter och kunna berätta en gång till. Det finns även andra tekniker man kan använda sig av för att få svar på det man vill. När man får korta svar kan man använda respondentens egna ord vid följdfrågor och på så vis fånga respondentens intresse för ämnet. Förhoppningsvis känns det då tryggare för respondenten och kan leda till att de öppnar sig. Kvale och Brinkman klargör även hur viktigt det är med nyansrik information om studiens syfte. De intervjuade personernas beskrivningar av själva fenomenet ligger i centrum i denna studie, där jag syftar till att tolka innebörden (Kvale & Brinkman, 2014). Författarna Kvale och Brinkman (2014) redogör även för planering av intervjuundersökning, med det menas hur man som forskare planerar upplägget för sin studie.

I min studie genomförde jag fem intervjuer som spelades in med mobiltelefon och de ägde rum på Karlstads universitet. Längden på inspelningen varade från 35 min till 50 min. När

intervjuer äger rum i form av fysiska möten får man tillgång till så mycket som man annars inte skulle få via telefon eller videosamtal. Det som påverkade starkt och som jag kom att lägga stor vikt vid var interaktionen via gester, ansiktsuttryck och känslor som kom till uttryck i intervjusituationerna. Detta var en stor fördel i min studie och under intervjuens gång gav det mig klarare förståelse av mina informanternas känslor och upplevelser samt att jag insåg hur pass känsligt detta ämne var för dem. Samtalen väckte både känslor och minnen. Trost (2010) säger att känsligheten under intervjuens gång minskas om jag som forskare ställer frågorna i rätt form samt i rätt sammanhang. Med det menar Trost (2010) att en bra intervju öppnar upp för att man kan ställa alla relevanta frågor. Detta resonemang tog jag hänsyn till gällande mina respondenter och jag strävade efter att skapa en bra intervju och ställa frågorna i rätt ordning (Trost 2010).

Intervjuguiden var till stor hjälp med bakgrundsfrågor som öppnade upp intervjun på ett bra sätt. Därefter gick jag in på synen på Sverige som ett eget tema – här fick jag reda på hur de kommit till Sverige, hur länge de har bott här och ifall deras förväntningar motsvarar de tankar som de haft om landet innan flytten. Här kunde jag höra samt se via ansiktsuttryck och gester att det blev känsligt när jag ställde frågan: *är Sverige som du förväntat dig att det skulle vara?* Jag fick höra allt ifrån suckar till gester och djupa andetag innan jag fick svar. Jag fick vid vissa tillfällen pausa några sekunder och bara titta på informanten, för att ge hen tid att hantera sina känslor och sedan frågade jag: ”du suckar, varför?” Därefter flöt det på och informanten började öppna upp sig ännu mer. Jag använde mig av min dataskärm (för att se intervjuguiden) när jag intervjuade men var även väldigt noggrann med att titta på mina informanter så att de hela tiden kände min närvaro, vilket gjorde att jag på så vis även hade möjlighet att visa empati under intervjuens gång. Emellanåt antecknade jag även informanternas gester då och då för att på så sätt komma ihåg detta, men samtidigt behöll jag ögonkontakten med informanten (Trost 2010). Under intervjuerna uppstod pauser och även det tog jag hänsyn till. Jag som ”forskare” fick då även tid att reflektera över svaren samt att intervjupersonen kunde fundera ifall hen ville lägga till något vilket hände några gånger under intervjuerna (Kvale & Brinkman 2014).

Trost (2010) konstaterar att när man gör en intervju kan det uppstå situationer där man kommer av sig och detta hände även mig speciellt under min första intervju. Jag var väldigt ärlig och erkände att jag hade kommit av mig. Detta gjorde att intervjun blev bättre då jag inte hittade på en fråga bara för sakens skull, det skulle ha kunnat förstöra relationen som jag

byggt upp med informanten. Jag använde mig av tolkade frågor samt upprepade respondents svar för se om vi hade förstått varandra (Trost 2010). Efter varje intervju gav jag ordet fritt till intervjupersonen ifall hen ville tillägga eller lyfta upp något som slagit hen under intervjuens gång innan jag tackade och avslutade intervjun.

Mina intervjuer var väldigt givande och svaren relevanta för mitt syfte, trots att jag var tvungen att begränsa mig på olika sätt. Två av intervjuerna gjordes på kurdiska, då jag kunde använda mig av mitt eget modersmål och de två respondenterna kände sig säkrare att ta det på kurdiska, vilket gav mig en betydligt rikare intervju där jag kunde kommunicera med dem på deras modersmål. När det kommer till citat gällande de intervjuer som skett på kurdiska, har det varit betydligt svårare att översätta då jag var tvungen att begränsa mig och exakt transkribera det de sagt. Något som visade vara en prövning, då det inte gick att översätta ord för ord.

4.3 Transkribering och analys.

Kvale & Brinkmann (2014) diskuterar transkribering och vad detta innebär. När man har utfört sina intervjuer ska man transkribera - transkriberingsprocessen går ut på att man bearbetar de inspelade intervjuerna genom att man skriver ner alla intervjuer från inspelningen för att vid ett senare tillfälle kunna analysera intervjumaterialet och koda innehållet. I materialet representeras det som har sagts av respondenterna i form av citat, där det även är viktigt att betona pauser och gester, vilket medför att man får en ökad förståelse för materialet (Kvale & Brinkmann 2014).

Jag började transkribera direkt efter att jag hade genomfört varje intervju, vilket underlättade en hel del för mig, istället för att göra alla fem intervjuer och transkribera efteråt. I min transkribering fick jag lite av de gester och de kroppsspråk som kom fram i skrift, speciellt när det rörde sig om de känsliga frågorna då mina respondenter ibland inte fick fram ord men visade med kroppen och ansiktsuttryck vad de kände just den sekunden de fick frågan. Detta ville jag lyfta fram för att det var deras första reaktion kring specifika frågor. Pauser var även något jag fick med i min transkribering i form av beteckning ”mm”. När jag hade transkriberat klart skrevs materialet ut, för därefter kunna analysera och gå över till nästa steg som är analysfasen. Under analysfasen valdes i en process relevanta analysverktyg ut. Här var

kodningen av materialet viktig. Kodning går ut på att forskaren delar upp materialet i olika delar (Kvale & Brinkmann, 2014).

Aspers (2011) tar upp den första och andra ordningens konstruktion och hur man kan koda utifrån denna tankemodell. Den första ordningens konstruktioner, det vill säga det transkriberade intervjumaterialet jag fått in av respondenterna, kodas för innehåll i ett första steg. Efter detta tar den andra ordningens konstruktioner sin plats, det vill säga koderna knyts till teori (Aspers, 2011). Kodning i detta sammanhang leder till teoretisk analys, men den grundas på empirin. Gällande den öppna kodningen så skall man bryta ner det empiriska materialet man har för att sedan skapa olika former av nyckelord som senare skall delas in i olika teman. Forskaren kodar alltså material ord för ord och rad för rad så att man kan öppna upp för fria tolkningar av materialet och undvika sina egna förutfattade meningar (Aspers, 2011). Ahrne & Svensson (2015) menar att när den öppna kodningen har genomförts börjar forskaren sakta men säkert röra sig mot en alltmer syftesorienterad och teoretisk kodning. När materialet har granskats noggrant och nyckelorden skrivits ner börjar saker och ting upprepa sig, vilket medför ett mönster som leder till olika teman som är den fokuserade kodningen. Den öppna kodningen fokuserar inte på helheten utan genererar så många koder som möjligt (Ahrne & Svensson, 2015). När jag började med kodningen använde jag mig av öppen kodning som är den deduktiva och en fokuserad kodning som är den induktiva till mitt material. Jag använde mig av markeringspennor för att koda och skapa nyckelbegrepp av det transkriberade materialet. Jag gjorde en öppen kodning först, och läste texterna ett antal gånger med nyfikenhet för att få en bild av berättelsen. Jag la inte fokus på syftet utan behöll ett öppet sinne. Efter ett antal upprepningar av texten började jag sakta men säkert bryta ner materialet och skapade olika nyckelord. När jag hade utfört detta listade jag olika former av nyckelord/nyckelmeningar som upprepades av respektive respondenter och ett mönster började ta form, vilket gjorde att jag kunde skapa olika teman. Ett exempel på hur en kodning gjordes är empirin från frågorna om informanternas nuvarande arbete idag. Här lyfts både *dålig självkänsla, skam, stolthet, trygghet, jobb som jobb, ekonomisk trygghet* upp som nyckelord och utifrån det valde jag temat självkänsla. Jag gjorde samma sak i de övriga temana, det vill säga att olika koder skapades och utifrån dessa koder växte ett mönster fram, som till slut bestämde hur mitt teoretiska ramverk skulle se ut. Jag har under kodningsprocessen haft de teorier som är aktuella för min studie i åtanke, för att sedan kunna tolka materialet.

4.4 Etiska aspekter

Kvale & Brinkman (2014) påtalar att när det gäller forskning så är en del av forskningsrollen i själva intervjuprocessen att ta hänsyn till de etiska aspekterna som är ohöret viktigt att belysa så som att vara human, sensitiv empatisk samt visa förståelse för respondenten. Det som en forskare även själv bör reflektera över är *information-samtycke*. Det innebär att deltagarna som är med i studiens undersökning ska vara informerade om själva studiens syfte och även vad de kan förvänta sig med sitt deltagande. Detta ska ske innan intervjun då allt förklaras för deltagaren vad som är syftet med studien, hur uppsatsen är upplagd samt risker samt fördelar med deltagande (Kvale & Brinkman, 2014). Kjellberg och Sörqvist (2015) tar även upp samtyckeskravet som lika viktigt som Informationssamtycket. *Samtyckeskravet* innebär att deltagarna i undersökningen ger sitt samtycke, godkännande för sin medverkan i undersökningen. Tidigare gjordes detta muntligt men nu enligt GDPR som ny lag så skall både samtycke och godkännande finnas på papper. Deltagna ska också innan intervjuens början läsa igenom syftet m.m. och sedan godkänna och underteckna (Kjellberg och Sörqvist, 2015).

Kvale och Brinkman (2014) tar upp *konfidentialitet* som går ut på anonymitet. Deltagaren är anonyma samt skall skyddas genom individuella intervjuer. Deltagaren skyddas på alla sätt, inga känsliga personliga uppgifter redovisas, och allt material förstörs efter att studien har blivit godkänd. Kvale och Brinkman (2014) tar även upp risker som kan uppstå i en forskningsprocess, de så kallade riskerna bör vara så minimala om möjligt. Det risker som kan förekomma är att deltagarna kan bli påverkade av frågorna som ställs under intervjuens gång. Deltagarnas insatser i studien ska inte medföra dåliga konsekvenser, därför är det viktigt att lyfta fram samt överväga de risker som kan förekomma i urvalet samt i populationen. Som en deltagare har man rätt att ångra uttalanden under intervjuens gång. Detta är viktigt för en forskare att ta hänsyn till samt att acceptera. Forskaren har en viktig roll hur intervjun genomförs och har samtidigt en viktig roll i själva undersökningsprocessen (Kvale och Brinkman, 2014).

Min studie gick ut på att undersöka en specifik grupps personliga erfarenheter i detta fall utrikesfödda. Jag hade en aning om att det skulle kunna vara ett känsligt ämne eftersom jag själv är utrikesfödd. De känslor som lades fram var oerhört viktiga och det var väldigt viktigt för mig att ta hänsyn till det och visa empati för varje intervjuperson. Jag hade med mig

utskrivet information som det fick ta del av läsa och behålla och samtyckebrevet till varje informant för att få deras underskrift. Som forskare är det viktigt att ge trygghet och klargöra för respondenterna att de under intervjuens gång har möjlighet att avbryta intervjun om situationen är känslig. All information om de etiska punkterna ska gås igenom tydligt innan intervjun sätts igång. Jag kunde känna under intervjuens gång hur pass personligt det blev för mig och var tvungen att bortse från de negativa tankarna så mycket som möjligt. Detta medförde så klart mixade känslor. Jag kände att min förförståelse, som en snart nyexaminerad utrikesfödd individ, samt det angreppssättet jag hade var alltför vinklat och styrt av förutfattade meningar. Det var även en fördel att vara så insatt, berörd och inkluderad i uppsatsens syfte. Detta resulterade i positiva känslor samt en djupare förståelse för mina intervjupersoner och allt de som dessa individer har stött på samt brottats med i vårt samhälle. Det var en ära för mig att ta del av deras historia och lyfta upp deras röster som tidigare inte har uppmärksammats i samhället.

4.5 Trovärdighet och Reliabilitet

Ahrne & Svensson (2015) klarlägger hur pass viktigt trovärdigheten är i en forskningsstudie. Det är väldigt viktigt att läsarna som tar del av forskningen tror på studien och uppsatsens innehåll samt att upplägget är trovärdigt och pålitligt. Det som stärker studiens trovärdighet är att på ett systematiskt sätt kunna redovisa steg för steg hur man gått tillväga, hur materialen har samlats samt hur det har bearbetats. Transparens går ut på att forskaren som utför denna studie skall vara ärlig och öppen när arbetet redovisas samt kunna dra slutsatser oavsett utfall (Ahrne & Svensson, 2015). Författarna understryker även vikten av att uppsatsen ska kunna diskuteras när det gäller de risker som finns och hur man som forskare hanterar dessa risker. Därför är det viktigt att det ska finnas möjlighet för en diskussion samt att undersökningen går att kritiseras. För att öka transparensen är en tydlig redogörelse för forskningsprocessen av särskild vikt för att läsaren ska få en så klar och tydlig bild som möjligt av forskningsmetoden i studien kring forskningens metodval och allt annat i studien (Ahrne & Svensson 2015). Därmed så är väldigt viktig att uppnå transparens i en kvalitativ studie och till min studie så har jag försökt skapa det genom att redogöra steg för steg hur genereringen av det empiriska materialet och analysen av det gick till.

Kvale & Brikmann (2014) belyser att reliabilitet handlar om tillförlighet. Forskningsresultat kan reproduceras av andra forskare, vilket innebär att det material som jag har fått fram i min

studie ska kunna användas av andra forskare och de ska kunna dra exakt samma slutsats som min studie. Reliabiliteten kan stärkas via kontroll utifrån intervjuguiden samt de frågor som man har. I vissa fall ska man undvika ledande frågor eftersom de kan medföra olika svar beroende på personen man intervjuar (Kvale, Brinkmann 2014). I och med att jag studerat de jag har avsett att studera och genom att jag har redogjort noga för val av metod och teori så medför detta att andra studenter kan ta del av min uppsats och i princip att de skulle kunna komma fram till samma resultat.

5. Analys

Här nedan kommer jag kortfattat presentera mina intervjupersoner i form av ålder, utbildning, och vad de jobbar med idag, samt hur länge de har bott i Sverige.

Ali är 33 år, kom som utbytesstudent och har en master inom teknikområdet. Han har bott i Sverige i 8 år och tog sin mastersexamen här. Han arbetade i 5 år inom restaurangbranschen innan han fick chansen att få ett arbete inom sitt utbildningsområde.

Shirin är 42 år, flyttade till Sverige på grund av oroligheter i hemlandet. Hon gifte sig med en svensk medborgare, har bott i Sverige i 18 år och är utbildad gymnasielärare i hemlandet. Hon jobbar sedan 13 år tillbaka som städerska.

Azra är 47 år och har bott i Sverige sedan början av 90-talet. Hon har magisterexamen inom biologi samt 2 års forskarutbildning från hemlandet, vilket motsvarar en licentiatexamen i Sverige. Hon jobbar idag som modersmåls lärare.

Imran är 38 år och har bott i Sverige i 4 år. Han hamnade i Sverige för att specialisera sig inom läkarlinjen, då han är legitimerad AT-läkare i sitt hemland. Idag har han tre jobb. Han arbetar med nyanlända då han kan sex språk, han jobbar som studiehandledare och ställer är även modersmåls lärare i spanska, somaliska och franska.

Lenya är 44 år och har bott i Sverige i 15 år. Hon flyttade till Sverige för att hennes partner bodde här. Hon är utbildad ingenjör inom mekanik och jobbar idag som vikarie i förskolan.

Analysen kommer att struktureras efter frågeställningarna, där jag kommer besvara mina frågeställningar separat och i tur och ordning. I analysen belyses de intervjuades upplevelser och känslor med hjälp av citat, samt mer allmänna beskrivning. Jag börjar med min första frågeställning som lyder: *Har informanternas självkänsla påverkats av att de arbetar inom lågkvalificerade yrke?* och som är relaterad till temat ”självkänsla², där jag redovisar hur informanternas självkänsla har påverkats av att arbeta inom lågkvalificerade yrken. Andra frågeställningen är: *Vilka känslor har uppstått och har detta ändrats över tid, i så fall hur?* och är relaterad till temat ”känslor i förändring”. Detta tema kommer belysa hur informanternas känslor av stolthet av att ha ett arbete har påverkat dem, trots att det inte är det

arbete som de önskat sig. Sedan har jag den sista frågeställningen: *Hur ser informanterna på sin framtid som utrikesfödd på den svenska arbetsmarknaden?* och är relaterad till temat ”framtidssyn” och här belyses hur mina informanter idag ser på framtiden och hur det verkar spela roll att de är just utrikesfödda.

5.1 Självkänsla

I detta tema kommer jag att redovisa hur informanternas självkänsla påverkats av att ha ett lågkvalificerat arbete i relation till den utbildning och eventuellt det tidigare arbete de har haft.

Ali kom som utbytesstudent till Sverige i hopp om en bättre framtid gällande utbildning och arbete, men det visade sig att det inte var så enkelt som han hade trott. Han nämner hur han kände att hans tid bara rann iväg och vilken stor hopplöshet han kände med varje avslag han fick under hans jobbsökande. Ali säger att *”det verkligen var pinsamt och jag kände ibland kände okej, jag har master i kemi och jag jobbar på en restaurang. Det här är kanske inte min grej så vad gör jag här?”* Ali meddelar att han kunde bryta ihop över tanken att inte kunna arbeta med det han studerat inom. Ali hade en dröm efter hans flytt till Sverige och det var att ta examen här och hitta ett stabilt arbete. Hans känslor och upplevelser kring att inte få ett arbete inom sin utbildning har sänkt hans självförtroende rejält. Han känner sig besvårad över att ha ett arbete som är så lång ifrån det som han är utbildad för. Alis känslor och upplevelser är knutna till den höga utbildning han har och det faktum att han inte får chans att utnyttja den kompetens han besitter.

Shirin är städerska och hon lyfter upp hur hennes känslor påverkades när andra såg henne i arbetskläder, samt hur hennes familj och vänner i hemlandet tyckte och tänkte. Hon säger: *”Jag skämdes när någon såg mig med mina arbetskläder”. Min familj och mina vänner i hemlandet frågar alltid mig va håller du på med och varför slutar du inte som städerska.”* Hon känner att hon blir påmind om hennes status av andra, från att ha varit utbildad lärare, ett yrke som har hög status i hemlandet, till att idag ha ett arbete som städerska. Hon berättar att omgivningens syn på hennes yrke påverkar henne mycket negativt. Shirin har dock kommit till insikt att hon trivs med att arbeta som städerska trots att arbetet är mindre kvalificerat och kan sägas ha lägre status än läraryrket.

Azra hade en förhoppning om en tryggare framtid, både för sig själv men även för sina barn. Hon förväntade sig att det skulle bli enkelt att få ett arbete inom sitt ursprungsyrike som doktorand inom biologiska ämnen i Sverige eftersom hon kunde tala engelska. Azra berättade om de känslor hon hade upplevt på sin första praktikplats inom sin utbildning. Azra upplevde att hon blev bemött på ett nedvärderande sätt vilket fick henne att bryta ihop. Eftersom praktikplatsen inte kände till Azars tidigare kunskaper togs ingen hänsyn till tidigare erfarenheter och utbildning, vilket ledde till att hon blev undervisad och informerad om sådant hon redan kände till. Detta resulterade i att hon upplevde att hon blev behandlad som en flykting där fokus låg på att lära sig det svenska språket medan hon själv hade önskat att hennes tidigare erfarenheter och utbildning hade tagits mer i beaktande.

” Nu jobbar jag som modersmållärare vilket verkligen inte min grej. Ibland känns det som att de andra lärarna tror att vi modersmållärare inte är lika viktiga som dom då vi är timanställda. Jag får blickar och vissa lärare pratar inte ens med dig, det känns som om dom ser ner på oss.”(Azra)

Azra berättar att det gör ont i henne när ingen i hennes omgivning ser eller bekräftar henne. Hon önskade att kollegorna kunde visa ett större intresse i den hon är samt hennes tidigare kunskaper: *”Det gör ont när ingen ser dig för den du är.”* Azras känslor präglas mycket av hur människor väljer att se på henne vilket har lett till att hennes självförtroende har sänkts mycket. Hon orkar numera inte ens berätta om hennes bakgrund för folk när hon blir tillfrågad. Azra ser sig själv som en högutbildad individ med stor erfarenhet. Hon är stolt över sig själv trots att andra i hennes omgivning inte delar samma synsätt om henne.

Imran berättade att han upplever att hans chanser till att arbeta som läkare inte är lika stora som andras på grund av att han kommer ifrån ett annat land och är mörkhyad, detta trots att Imran har ett eftertraktat yrke i Sverige. Eftersom han kände sig så pass illa behandlad på sjukhuset i Sverige valde han att lämna sin tjänst och arbeta utanför sjukhuset tills han blir klar med sina tester för att kunna ansöka om läkarlegitimation. Imran berättar även att han tycker att det är väldigt viktigt att visa vad man kan och att han ser fram emot att få möjligheten att komma tillbaka till sjukhuset och få revansch gentemot de som inte trott honom.

” När jag praktiserade på sjukhuset jag kände jag fick inte den möjligheten som alla andra, jag försökte finna ett praktik plats inom viss avdelning men jag fick alltid höra nej de finns ingen möjlighet, ingen ville hjälpa mig. Ja kände ibland att det är för att jag är (tar på sin hy) ah jag

är från Somalia, varför kommer du hit, vad gör du här fick jag höra, du vet det finns några frågor de är jobbiga att höra". (Imran)

Lenya berättar att hon ibland skäms över var hon befinner sig i livet. Känslan blir tyngre när hon jämför sin tidigare anställning som utbildad ingenjör i hemlandet med arbetet hon idag har som vikarie inom förskola. Dessa känslor påverkar henne så pass att hon ifrågasätter sig själv och hennes nuvarande situation.

" Jag hade allt och helt plötsligt jag är på botten , jag är på noll. Från högstatus jobb till att vara vikarie på ett förskola det är sån stor skillnad, torts allt jag kämpande med min utbildning pga och de dåliga omständigheter vi levde i i hemlandet. Mina föräldrar hade knappt nått men sålde det vi hade för jag skulle utbilda mig och vid det värsta omständigheterna i hemlandet, fattigdom o krig , jag har slitit för att bli klar med utbildningen. Sedan hamnar jag i Sverige och allt tas ifrån mig som om allt de jag gått igenom och gjort inte vart värt något, de där gör ont "suck". (Lenya)

Det som framkommer i informanternas berättelser är hur deras självkänsla har påverkats av arbetet, praktikplatsen eller arbetsplatsen de har haft inom deras utbildning. Mina informanternas känslor och upplevelser är mer eller mindre lika - från att ha haft ett eftertraktat och ett väl ansett yrke i hemlandet till att nu behöva början om från början. Detta har naturligtvis skadat deras självkänsla och självförtroende. De berättade även att deras självförtroende påverkas ännu mer när utomstående människor ser ner på dem på grund av deras yrke och ursprung.

Informanternas berättelser kan tolkas från två perspektiv, det ena är skamkänslor som är kopplad till spegeljaget. De känslor och upplevelser som tar sin form är hur vi tror andra ser på oss, vilket sänker individens självkänsla. Cooley pratar om spegeljaget, vilket handlar om hur vi föreställer oss att andra ser på oss, ofta på ett negativt eller positivt sätt. När man upplever att en annan person ser ner på en så väcks det ofta starka känslor av skam (Cooley 1902/1922 refererad i Dahlgren & Starrin, 2004). Informanternas känslor påverkas starkt utifrån vilken utbildning de har bakom sig jämfört med vad de får arbeta med idag, vilket får dem känna skam. Deras självkänsla är relaterad till hur andra behandlar dom och ser på dom. Shirins självkänsla påverkas mycket av vad andra tycker och tänker om henne, och detta sänker hennes självförtroende även om hon inte vill arbeta som lärare idag. Alis känslor påverkas starkt utifrån hans utbildningsbakgrund och de han har fått arbeta med. Hans

självkänsla påverkas på ett tydligt sätt av hur andra ser på honom. Att komma från mellanöstern och läsa som utbytesstudent och ta examen i Sverige har höjt Alis status. Utbildningen i Sverige har högre status i hemlandet anser Ali och detta har medfört att hans självkänsla påverkas då han ses vara högutbildad i Europa och trots det arbetar han med ett lågkvalificerat yrke.

Imran och Azra upplevde att de behandlades på ett nedvärderande sätt på praktikplatserna som de befann sig på, vilket medförde att de fick dålig självkänsla. Lenya känslors styrs utifrån allt hon har haft innan flytten till Sverige, hög utbildning och ett arbete med hög status. Hon känner en form av skam av komma från allt de där till att arbeta som vikarie på en förskola. Informanternas självkänsla kan även kopplas till klasssystemet (Giddens, 2009). De anser sig vara högutbildade och föreställde sig att de skulle ha ett kvalificerat arbete som också medför viss status. Detta medför att de känner en form av skam av att vara högutbildad och ha ett sådant lågkvalificerat arbete – ett arbete som placerar dem i det lägre skiktet utifrån ett klassperspektiv. Detta har bidragit till att den självbild de hade av sig själva när de arbetade inom de områden de är utbildade till har ändrats och att de nu känner och upplever att de befinner sig i en lägre position än vad de gjort tidigare.

Klasssystemet enligt Giddens (2009) grundar sig på ekonomi och det är endast via de ekonomiska faktorerna som en människa kan gå från högre till lägre klass eller tvärtom från lägre till högre klass. Det handlar djupast sett om tillgång till ekonomiska resurser, men i detta sammanhang också om de emotioner som kan uppstå vid förändringar i klassposition. Alis självförtroende försvann när han degraderade från en klass till en annan.

Imran och Azras upplevelser och känslor kan även relateras mer eller mindre till Goffman och begreppet stigma. När man träder in i en ny miljö kan man förestå vissa egenskaper som kan skilja individen från andra och detta leder till man blir placerad i en kategori som ses vara utanför det normala och med mindre önskvärda egenskaper. När detta sker och man ses vara mindre önskvärd kan det leda till att individens självförtroende minskar och att individen inte ser sig som en normal människa.

Detta medför att individen blir stigmatiserad, stämplad utifrån det normala (Goffman, 2014). Imran kände starkt att sättet han blev bemött på under hans praktikplats på sjukhuset var att han var mörkhyad, och Azra kände att anledningen till att ingen frågade vem hon var och vad

hon kunde var för att hon inte sågs som en högutbildad individ utan att hon var en flykting och skulle få mer hjälp med språket och att komma in i samhället. Dessa två informanternas upplevelser och känslor är starkt kopplade till vilken etnicitet de har då de är utrikesfödda. Etnicitet delar in dessa individer i grupper, vilket kan kopplas till idén om ”vi och dom” (Hammaren & Johansson, 2017). ”Vi” står för etnisk svensk med svenska föräldrar och är inkluderade i samhället, med det menas innanför ramen och ”dom” står för invandrare med invandrarföräldrar och är exkluderade i samhället, dvs utanför ramen. På grund av sin etniska tillhörighet ses inte dessa individer som riktiga svenskar (Hammaren & Johansson 2017).

5.2 Känslor i förändring

Här nedan kommer jag redovisa informanternas känslor i form av stolthet trots deras motgångar i Sverige gällande val av yrke.

” Men jag är glad nu för jag verkligen kämpade och jag blev bra på mitt jobb och blev utvald till arbetsledare, jag lärde mig hantera stress, jobba i grupp och mitt svenska språk utvecklades mycket. Trots allt jag lärde mig mycket och fick alltid beröm av min chef och kollegor, och det där gjorde mycket. För jag var tvungen att jobba för va kvar i Sverige”. (Ali)

Ali sökte efter studierna arbete inom sin utbildning men blev aldrig erbjuden ett arbete. För att fortsätta vara kvar i Sverige ansökte Ali om arbetstillstånd för anställning inom restaurangbranschen. Han har nu arbetat i över fem år inom branschen. Ali hade hellre velat arbeta som ingenjör eftersom han var utbildad till det. Samtidigt som han arbetade sökte Ali aktivt olika ingenjörstjänster i cirka fem år. Ali gav aldrig upp trots att han var högutbildad och hade ett sådant lågkvalificerat arbete. Han omvandlade de negativa känslorna till det positiva och känner idag en känsla av stolthet att han lyckats jobba upp sig i restaurangen. Ali blev så pass driftig att han valdes till arbetsledare. Hans självkänsla växte oerhört mycket även om det inte var inom det arbetet han hade önskat.

” Jag trivs jättebra på mitt jobb, älskar mina kollegor och de personal jag jobbar hos, det hjälper mig väldigt mycket. Du vet jag vart i samma företag så länge jag aldrig fått klagomål utan tvärtom det hyllar mig, och ringer efter min chef och frågar efter mig om jag inte syns till. Du vet de där betyder mycket för mig även om jag är städerska, dom ser mig som en individ inte som en städerska det därför jag älskar mitt jobb idag”. (Shirin)

Shirin har i 13 år arbetat som städerska på samma arbetsplats. Hon berättar att med tiden ser man bortom den negativa synen på val av yrke. Shirin poängterar att med tiden lär man sig att accepterar sin situation och att man även kan känna uppskattning samt uppleva passion för sitt arbete. Känslorna förstärks när man blir uppskattad av kollegor och chefen. Hon lyfter upp vikten av bekräftelse som enormt betydelsefull och att detta kan ta bort alla negativa åsikter oavsett vad man har för yrke.

” Jag kanske inte räddar liv, men jag älskar att hjälpa människor i behov, dessa unga behöver mig, jag glad att jag kan hjälpa dom med det jag kan och är bra på, du vet när man kan sin sak dom respekterar dig, dom tycker om dig även de verksamhet som anställer dig, det är inte som i sjukhuset , där du måste bara visa med din legitimation att du kan och är läkare” . (Imran)

Imran som är läkare arbetar i tre olika verksamheter där han hjälper ungdomar både inom skolan samt utanför. Han berättar att det är mycket viktigt för honom att kunna hjälpa andra även om han inte räddar liv på samma sätt som en läkare. Imran berättar att han känner sig respekterad och uppskattas på dessa tre arbetsplatser. vilket lyfter hans självkänsla enorm. Imran upplever att han får bekräftelse på att man kan göra nytta i samhället oavsett arbete. När hans självkänsla ökar, blir även hans självförtroende större och starkare vilket leder till att Imran känner en ökad motivation till att uppnå målet som är att få svensk läkarlegitimation.

Ali, Shirin och Imran är väldigt eniga om hur deras känslor ändras med tiden. Detta kan relateras till Cooleys begrepp spegeljaget. Spegeljaget handlar om att vi föreställer oss hur andra ser på oss på ett visst sätt. I detta fall lyfts det positiva synsätten hur andra ser på, känslan av stolthet (Cooley 1902/1922 refererad i Dahlgren & Starrin, 2004). Ali och Shirin och Imran känner stolthet. Det är enormt viktigt hur andra ser på oss och den bekräftelse man får när man är på en arbetsplats – här skapas känslor av skam eller stolthet. Känslan av stolthet har fått dem att älska jobbet oavsett vilken utbildning de har med sig från hemlandet. Här kan vi klart och tydlig se att känslan av hur andra betar sig mot oss är avgörande för vår självkänsla. Tre av mina informanter belyser hur andras beteende och bekräftelse har fått dem att uppleva en känsla av stolthet och de är tacksamma över det arbete de har idag. När de fick en slags bekräftelse så lyftes även självförtroendet och de började tycka om det arbete de har i nuet. Det resulterade i de fick högre tankar om sig själva.

Azra och Lenyas känslor skilde sig lite ifrån de resterande, då deras känsla av stolthet är mer relaterad till att överhuvudtaget ha ett arbete och kunna klara sig ekonomiskt även om de

önskar att det hade fått chansen till att arbeta med det de är utbildad till. Azra och Lenya har kommit till den punkten att de inte längre orkar kämpa och sträva efter deras lycka gällande arbete, utan nu arbetar de för att det måste och har en familj att försörja och inte vill vara arbetslösa. Idag tar de en dag i taget även om det är tunga steg in i framtiden.

5.3 Framtidssyn

I detta tema kommer jag att redovisa hur mina informanter ser på framtiden idag i form av arbete samt att vara utrikesfödda.

”Jag tänkte alltid jag måste kämpa mer för att nå mina mål, jag tänkte bara på jobb , jobb, när jag ska få ett nytt jobb, när ja ska få parmenet uppehållstillstånd, när jag ska bli svensk medborgare. Men jag hade planer jag ska hitta jobb inom en stor företag någon dag och ha ett bra jobb, jag ska inte ge upp”.(Ali)

Ali hade höga förhoppningar om framtiden, och han kämpade varje dag för att nå sina mål med att få sitt drömyrke samt chansen att vara kvar i Sverige. Ali berättar vidare att det är bättre för honom att ha ett arbete än att inte ha något alls, för genom att ha ett arbete kommer man in i samhället och man får chansen att arbeta i en svensk miljö med bättre förutsättningar. Ali nämner att han kunde ha gjort mer med att integrera sig i det svenska samhället och kunde ha kämpat för att lära sig svenskan. Då kanske han hade fått chansen att arbeta med det han önskar.

” Jag skulle inte ens vilja jobba som lärare idag om jag fick chansen att byta, när jag inte trivs jag kommer inte lyckats, nu jag trivs därför känner jag mig som en lyckad människa även om jag är en städerska. Tiden gör så att man kommer över alla obehag känslor man känner, men jag önska jag kunde starta eget firma inom städbranschen för jag vet att jag är bra och skulle ha lyckats”.(Shirin)

Shirin tar upp hennes syn och känslor kring framtiden, att framtiden för henne endast handlar om hennes barn och att jobb är jobb, att så länge man inte är arbetslös är det bra. Shirin belyser även hur viktigt det faktum är att i alla fall ha ett arbete. Hon tar flera gånger upp hur hon anser att jobb är jobb även om det kan skilja sig rejält utifrån vad hon haft och utbildat sig till. Det viktigaste är att inte vara arbetslös och utanför samhället.

” Jag har ett jobb nu jag måste försörja mig själv, va ska man säga ja planerar ibland åka tillbaka till hemlandet och jobba där samtidigt mina barn är här och jag måste fortsätta så här tills jag går i pension, jag måste försörja mig själv för att överleva, och hjälpa mamma i hemlandet, jag måste ha ett jobb oavsett vad, har jag inget jobb, jag lämnar landet”. (Azra)

” Det här inget som jag hittar på men , ja hade en handläggare, han sa till mig, du måste visa dig, de räcker inte med du skickar cv , du måste dig till arbetsgivare, ta med din dina papper och visa dom, så att dom ska se dig, att du är ”normal”, för att du konstig namn och efter namn, Du ska visa dig du normal”. (Azra)

Ordet framtid påverkar i hög grad **Azra**. Hon tänker alltid på framtiden och försökt jaga sin dröm av ett arbete inom hennes utbildning. Men ibland känns allt för tungt och nu har hon kommit till den punkten att hon gett upp och hoppas att hennes barn inte får uppleva det hon gått igenom som utrikesfödd och högutbildad person. Azra tar vidare upp hur tungt det är inte kunna påverka sin framtid och att komma till den nivån att man inte orkar mer. Azra anser att hennes chanser förminskas när hon har upplevt diskminering på grund av sin etnicitet. Hon hävdar att det enda sättet för henne att få ett arbete inom det hon utbildad till är att byta identitet, något Azra aldrig skulle göra. Därmed känner Azra en tacksamhet av att trots allt ha ett arbete oavsett vilket.

” Jag tänker alltid jag måste ha legitimation, jag måste bli klar, men de kommer, jag måste ha tålmod, livet blir inte alltid som man tänkt sig, jag måste kämpa mer”. (Imran)

” Vi måste alltid kämpa vi invandrare och jobba för att visa att vi faktiskt kan det är inte som dom tror, vi måste visa vi är utbildade , vi vill utbilda oss högre, vi vill jobba, vi kan jobba. Vi måste visa för dom svenskar som inte gillar oss, vi har kommit för att gå vidare, kämpa och inte leva på socialen , stanna hemma eller inte göra nått. Alla människor är olika och alla är lika värda.” (Imran)

Imran tänker ofta på framtiden och han hävdar att det inget man kan komma undan, ibland så pass mycket att han önskar att han inte hade kommit till Sverige. Imran längtar efter sin revansch, och strävar efter att göra klar sina tester och få legitimation som läkare där han äntligen kan visa för de som har ifrågasatt honom att han har utbildning och kunskaper inom sitt yrke.

” Jag vet faktiskt inte hur min framtid blir jag tar en dag i taget, vad som är mitt slutmål det vet jag inte, det känns så mörkt , det så synd att det finns färdiga resurser i samhället bland oss invandrare men samhället tar inte vara på oss, det skulle vara bra samhället att använda oss

som är redan utbildade än betala för utbilda, samtidigt skulle även jag må bra psykisk av jobba med det jag kämpat för trots omständigheterna, dom tror det lätt utbilda sig ett krigsskadad land, alla som läser här bodde vara överlyckliga över det tillgångar som finns, jag önska jag kom hit som barn och hade dessa chanser idag och inte som vuxen där jag är botten än idag, så vad ska framtiden se ut tror du?”.(Lenya)

Lenya känner att hennes framtid är väldigt dystert då hon inte får den hjälp hon önskar att hon kunde få. Hon är tacksam liksom resterande informanterna över att ha ett jobb, men hon önskar att hon kunde fått sitt drömjobb i stället för att arbeta som vikarie.

Informanterna visar med dessa uttalanden deras känslor kring framtiden. Informanternas framtidssyn är kopplad till deras arbete, fyra av dem önskar idag att de kunde jobba inom sina ”riktiga” yrken och att framtiden för dem är att åstadkomma det de har strävat efter. Shirins känslor skiljde sig något ifrån de andra informanterna då hon älskar sitt nuvarande arbete så pass mycket och är tacksam och lycklig över det, vilket får henne att önska att hon en dag kunde öppna en egen firma inom hennes arbete (städfirma). Mina informanternas berättelser resulterar i att de faktiskt är tacksam över ens ha ett arbete, eftersom de har familjer att försörja. De vill inte ses som utsatta medlemmar i samhället och uppfylla de stereotypiska föreställningar om invandrare som lever på bidrag från socialstyrelsen. De vill tillhöra samhället utifrån att de har ett arbete även om det inte var det arbete som de hade tänkt sig.

Informanternas syn på framtiden kopplas till stigma och begreppet ”vi och dom”. Dessa två begrepp belyser att även begrepp som stigma och ”vi och dom” har en märkbar effekt på hur dessa personer känner och upplever sig i relation till sitt arbete. Till stor del så har informanterna kommit till en punkt i livet när de inte vill vara arbetslösa och att de inte vill kopplas ihop med de grupper som utgörs av de avvikande (arbetslösa invandrare) i samhället. De är utrikesfödda och har migrerat till Sverige och har haft höga önskemål, men de har till stor del fått brottas med diverse orättvisor i landet, till stor del på grund av att de är invandrare. Utifrån begreppet stigma kan vi säga att de placeras in i vissa kategorier innan de ens får chansen till att komma in i samhället. ”Vi och dom” kan också relateras till det mina informanter känner och upplever, nämligen upplevelsen av att vara placerade i kategorin ”dom”. De känner sig, pga sitt ursprung avvikande och exkluderade i samhället. Mina informanter strävar efter att vara en del av samhället oavsett yrke.

Informanterna känner att de regler och normer som finns i samhället är utgångspunkten för att kategorisera dem just för att de är invandrare. Goffman (2014) pekar på att det finns oskrivna reglerna i vårt samhälle och detta påtalas indirekt av informanterna, när de beskriver sina känslor och upplevelser. Det finns idéer om vad som anses vara normalt eller onormalt, och vi kategoriserar in individer som inte ser ut som majoriteten och dessa kan då känna sig avvikande i samhället. Goffman (2014) nämner även hur ett möte mellan två främmande människor noteras vissa egenskaper som används i att fastställa/kategorisera den främmande personens sociala identitet. Det är utifrån människans intryck av den främmande personen som det skapas normativa förväntningar av personen. Människor i dessa kategorier kan sedan ses och uppfattas som avvikande med mindre önskvärda egenskaper (Goffman, 2014).

6. Diskussion

Här kommer jag först att sammanfatta svaren på de tre frågeställningarna. Den första frågan var - *Har informanternas självkänsla påverkats av att de arbetar inom lågkvalificerade yrke?* Svaret på denna fråga är att det som framkommer i informanternas berättelser hur deras självkänsla har påverkats p.g.a. av det arbete, eller den praktikplats de har haft inom sin utbildning. Mina informanternas känslor kunde mer eller mindre jämföras med varandra. Deras självkänsla styrs av hur andra individer ser på dem (eller som de tror att andra ser på dem) och möter dem i form av arbete, vilket har lett till att de känt sig misslyckade och utstötta i samhället.

Analysen visar att alla intervjupersoner upplever samt känner en stor skillnad när det gäller sin utbildning och det arbete de idag utför. De känner även en viss besvikelse över hur samhället och vissa medmänniskor har valt att betrakta dem. Resultatet visar hur dessa informanternas upplevelser och känslor också handlar om diskriminering, identitetskris och kulturkrock. Deras upplevelser och känslor verkar dock i första hand ha uppstått i relation till den stora förändringen när det gäller arbetssituationen.

Den andra forskningsfrågan lød – *Vilka känslor har uppstått och har detta ändrats över tid, i så fall hur?* Denna fråga besvaras på så sätt att informanterna känner en form av stolthet som utrikesfödd att åtminstone kunna ha ett arbete, och kunna få bekräftelse på sin nuvarande arbetsplats, att de blir respekterade och att de är bra på det de gör. Människor överlag har behov av att få bekräftelse och när vi får bekräftelse så påverkas vår självkänsla så pass mycket att vi, som mina intervjupersoner, kan älska det arbete vi har oavsett om det är vårt tänkta yrke eller utanför den akademiska utbildning man har. Detsamma gäller sannolikt även människor som arbetar med det de tänkt, men där omgivningen ser ned på dem och yrket. Dessa kan komma att tycka illa om sina arbeten. Mina informanter upplevde en form av stolthet även om de hade andra förväntningar och önskemål.

Den sista forskningsfrågan - *Hur ser informanterna på sin framtid som utrikesfödd på den svenska arbetsmarknaden?* som var en väldigt känslig fråga och svaren skiljdes åt mellan informanterna. Det som alla informanter hade gemensamt gällande denna fråga var att de alla kopplade deras framtidssyn med deras arbete. Det handlade i första hand om att en dag får arbeta inom det område som de har utbildat sig till.

Informanterna vill bryta mönstret av att vara kategoriserade och de har kommit till den punkten i livet där de helt enkelt har accepterat sin situation, men trots det kämpar för att nå sina mål och hoppet om att en dag lyckas. De vill inte vara exkluderade i samhället, utan tillhöra samhället då de har ett arbete. Två av mina informanter kunde ändå se framtiden som ljus på grund av allt de gått igenom och de tar helt enkelt en dag taget. De upplever att de gjort allt de har kunnat göra för att påverka framtiden, och har förlikat sig med att det blir som det blir. En annan informant har accepterat situationen och behovet av att arbeta för att kunna försörja sig själv och sina barn. Hon trivs så pass mycket på sitt jobb att hon bortsett från andras tankar kring hennes situation och önskar mer eller mindre att en dag kunna öppna egen firma inom hennes arbete. Hon har insett att hon trivs med det hon gör och att hon är bra på det. När hon får det bekräftat av sina kollegor så ger det hennes ett ökat självförtroende så till den grad att hon vet att hon kommer att lyckas att i framtiden ha ett eget företag (städfirma). Informanternas upplevelser av framtiden styrs mycket av hur pass viktigt det är för dem att ha ett arbete även om det är ett lågkvalificerat arbete. De vill inte vara de utsatta i samhället i form av arbetslöshet samt tillhöra invandrarna ”som kommer hit och lever på socialen”. De vill bryta de normer som finns genom att visa att de också är en del av samhället. De är inte bara utrikesfödda utan individer med stor kunskap och har gått från högstatusyrken till där de är idag. Kampen om att inte ge upp och kunna lyckas en vacker dag är deras ljus i framtiden, detta fast de har brottats med olika slags (upplevda) orättvisor i det svenska samhället.

Empirin visar hur informanternas känslor och upplevelser påverkas av att vara utrikesfödd, högutbildad från hemlandet och ha haft högstatusarbete till att komma till Sverige och ha lågkvalificerade jobb. Empirin visar även hur deras självkänsla har påverkats av detta. De kom till landet i hopp om säkrare framtid i form av utbildning och arbete, och deras motgångar i samhället visar hur pass mycket det har påverkat deras självkänsla, till att skämmas över sig själv till att känna en form av stolthet av att trots allt ha ett arbete idag. Informanterna är eniga om hur pass viktigt det är att vara en del av samhället och att ha ett arbete i motsats till att stå utanför samhället. De vill tillhöra landet, de har ett val och de väljer att arbeta även om det inte är det yrke de önskar.

Frykman & Magnus (2018) klargör vilka hinder som utrikesfödda individer möter i samhället. Immigranterna med högre utbildning än infödda individer brottas i större utsträckning med olika slags problem på arbetsmarknaden. Även infödda män med låg utbildning har högre sysselsättningsgrad än högutbildade immigranter. De faktorer som också kan vara en

bidragande orsak kan vara sociala nätverk och diskriminering. De sociala nätverken kan underlätta för immigrantens väg in till arbetsmarknaden, då det kan bidra till jobbkontakter och hur man går tillväga för att validera sina utländska meriter. Även om diskriminering sker indirekt så har oftast infödda immigranter med lokala nätverk större chans att lyckas att komma ut på arbetsmarknaden än immigranter utan dessa nätverk (Frykman & Magnus,) 2018).

Mina informanters känslor och upplevelser kan stödjas av denna forskning när det gäller de bakomliggande faktorerna som har lett till att mina informanter känner så som det gör. Deras ursprung påverkar deras chanser och möjligheter. Vägen till att få de utländska meriterna godkända är lång och på vägen dit får dessa individer brottas med diskriminering och utstötthet i samhället. Som läkare är det väldigt svårt och kraven är numera legitimation och språkkunskaper i svenska. Detta är anledningen till att det är brist på arbetskraft inom vissa yrken, eftersom processen för att kunna ta ut legitimation exempelvis för en läkare är en mycket komplicerad och långdragen process som kan ta flera år (Frykman & Öhlander, 2018).

Hertzbergs (2003:7) forskning kan även den relateras till mina fynd. Hertzberg visar att den svenska fördelningen av anställningar inom arbetsmarknaden inte bara styrs av själva matchningen mellan de arbetskrav som finns. Arbetskraftens utbildning och arbetslivserfarenheter är inte det enda som avgör utan det finns även bakomliggande faktorer. Det finns en del individer som har större förmåga än andra att kunna dra nytta av sin utbildning samt sina yrkeskunskaper. Att det uppstår avvikelse från den så kallade perfekta matchningen mellan utbud och efterfrågan är inte slumpmässig, vilket visas i ett tydligt mönster som pågår på arbetsmarknaden. Det som sker är att man inte enbart går efter vad individer kan utan även vilka de är. Då samhället är uppdelat i flera olika sociala klasser har alla inte den möjligheten att hamna i önskvärda roller på arbetsmarknad (Hertzberg, 2003:7).

Dessa bakomliggande faktorer finns där när man söker ett arbete. Den mest utsatta gruppen av individer är de som invandrat till Sverige och fått uppleva dessa sorterande processer som nämnts ovan. Denna etniska segregation har bidragit till att invandrare har varit överrepresenterade inom vissa yrken och fått lägre inkomst, sämre arbetsposition och lägre status i svenska samhället (Hertzberg, 2003:7). Att mina informanter idag arbetar inom

lågkvalificerade yrken som har lägre status i samhället trots sin utbildning är inte enbart slump utan deras ursprung avgör på många sätt var de hamnar.

Carlsson och Rooth (2007) demonstrerar att det förekommer diskriminering på arbetsmarknaden när det gäller utrikesfödda individer. Forskarna valde att skicka ut påhittade ansökningar till olika företag. Två olika ansökningar skickades ut, som vi kommer ihåg, där kvalifikationerna var i stor grad desamma, ena ansökan var undertecknad med ett arabiskt namn och den andra med ett typiskt svenskt namn. Studien påvisar att diskriminering sker i 29% av fallen, vilket är höga siffror med tanke på ansökningarna man skickade ut gällande lågkvalificerade jobb. Vilket resulterad i att diskriminering förekommer i större grad än vad vi tror. Det lyfts även upp i deras studie vilket stor betydelse arbetsgivaren har på arbetsmarknaden. eftersom det är arbetsgivarens roll att bedöma om en individ är rätt person för ett arbete. Alltså ligger makten till stor del i arbetsgivarens händer för att kategorisera rätt person till rätt arbete (Carlsson & Rooth, 2007).

Mina informanter är högutbildade och har haft högstatusarbete i hemlandet och har idag ett lågkvalificerat arbete. Att flytta/fly från krig och lämna allt man har byggt upp så som hem, utbildning, arbete, nära och kära är ingen lätt process. Mina informanter kommer från krigshärjade länder och alla såg Sverige som en möjlighet och tryggare framtid. Förväntningar på Sverige var enorma, de trodde att det skulle finnas möjligheter för dem inom arbete, de var ju högutbildade, landet skulle ge dem en trygghet och säkrare framtid inom arbete. Men kampen för att få det arbete som de hade utbildat sig till var inte så som de hade förväntat sig. De fick brottas med en hel del som utrikesfödda samt ha ett låg kvalificerat arbete.

Informanternas känslor och upplevelser av ha ett arbete med lägre status har väckt starka och samtidigt blandade känslor, från att känna skam till att känna stolthet i form av att ha ett arbete. Informanternas självkänsla styrs av hur andra ser på dem. Informanterna kom in i en helt annan miljö och deras egenskaper skiljde dem från de övriga. Detta medförde att de blev placerad i en kategori som ses vara utanför det normala och med mindre önskvärda egenskaper. Detta påverkar informanterna så pass mycket att de ser sig själva mindre önskvärda, deras självförtroende minskar och ser sig inte som normala människor. Hen blir en utstött människa, med andra ord en avvikande från det som anses vara normalt i samhället. Det som visades i resultat var hur informanterna kände sig utstötta och mindre önskvärda när

de fått brottas med alla hinder de ha stött på av att söka det arbete de har utbildat sig till i hemlandet, samt hur deras självkänsla påverkades av att ha ett låg kvalificerad arbete.

Empirin visar hur informanternas känslor styrs av hur andra ser på dom, från att känna skam till känslan av stolthet av att ens ha ett arbete. Empirin visar hur känslorna kan omvandlas från det negativa till det positiva i form av hur informanterna blir bemötta och behandlade på deras nuvarande arbetsplats trots att de önskar att de hade fått arbete med det de hade utbildat sig till. Informanterna vill tillhöra samhället och vill inkluderas i form av arbete, de kämpar och strävar efter att inte vara exkluderade och de vill bryta ner de normer och föreställningar som finns kring invandrare i samhället. Min undersökning kan i framtida forskning användas för att analysera arbetsgivarens perspektiv. Den kan även användas i syfte att öka förståelsen för utrikesfödda på den svenska arbetsmarknaden.

7. Litteraturlista

- Ahrne, Göran. & Svensson, Peter. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB
- Aspers, Patrik. (2011). *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber AB
- Berglund, T. & Schedin, S. (2009). *Arbetslivet*. 2., [rev. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Carlsson, M. & Rooth, D-O. (2007). *Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data*, *Labour Economics*, 14, s.716-729.
- Eriksson, Ylva. & Flisbäck Marita (2011) *Yrkesstatus – Erfarenhet, identitet och erkännande*. Upplaga 1:1 Malmö
- Frykman, Maja.& Öhlander Magnus (red.) (2018). *Högutbildade migranter i Sverige*. Malmö: Institute for studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM)
- Giddens, A. (2009). *Sociology*. (6. ed.) Cambridge: Polity press
- Goffman, Erving. (2014). *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. Lund: Studentlitteratur
- Gottzen, Lucas. & Lögdlund, Ulrik. (2014). *Sociologins teoretiker*. Malmö: Gleerups
- Hammarén, N. & Johansson, T. (2007). *Identitet: vilka är du?*. Stockholm: Natur & kultur.
- Hertzberg, F. (2003). *Gräsrotsbyråkrati och normativ svenskhet: hur arbetsförmedlare förstår en etniskt segregerad arbetsmarknad*. Diss. Stockholm: Univ.
- Johansson, Thomas. & Lalander, Philip. (2013). *Vardagslivets socialpsykologi*. Stockholm: Liber
- Kjellberg, A., & Sörqvist, P. (2015) *Experimentell metodik för beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, Jan.(2010). *Kvalitativa intervjuer*.4.,uppl.Lund:studentlitteratur

Internetkällor

<http://arbetetsmarknad.se/tema/arbetets-marknad/vad-ar-arbete/>

Pettersson, LP. (2015). Tusentals välutbildade flyr till Sverige.[Elektronisk] SVT. Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/tusentals-valutbildade-flyr-till-sverige> [2016-01-03]

Bilaga 1

Intervjuade

För att besvara denna frågeställning kommer jag att intervjua 5 individer med utländskbakgrund som är hög utbildning i hemlandet och som jobbar idag utanför sin akademiska roll.

Tematisering

Tema:1 Bakgrund

Hur gammal är du?

Var kommer du ifrån?

Civilstånd? Barn

Hur länge har du bott i Sverige?

Tema:2 Sverige

Kom du hit ensam eller med din familj?

Hur kom det sig att hamnade just i Sverige?

Vilka förväntningar hade du på Sverige innan du kom hit?

Är Sverige det land som du hade tänkt dig?

Trivs du med att bo i Sverige?

Känner du dig säker i svenska språket?

Tema:3 Utbildning/Jobb hemlandet

Vad har du för utbildning i hemlandet?

Trivdes du med din utbildning?

Ledde utbildningen till att du fick ett jobb?

Vad jobbade du med där?

Utbildning, jobb/Sverige

Har du kompletterat denna utbildning i Sverige, eller skaffat ett nytt?

Om Ja till nytt utbildning

Vad har du studerat?

Varför valde du studera när du redan är hög utbildad?

Tema:4 Jobb i Sverige

Vad jobbar du med idag?

Hur trivs du med jobbet, miljön, kolleger?

Krockar det jobb du har med dina förväntningar, gällande din utbildning och det jobb du haft innan?

Tror du att du har de kunskaper och erfarenheter som arbetsmarknaden kräver efter idag för att få det jobb du är utbildad till?

Tema:5 Framtiden

Tänker du ofta på framtiden och vad tänker du på isåfall?

Skulle du fortfarande vilja ha ett jobb inom din utbildning även om du har ett annat jobb?

Hur stor möjlighet känner du att du har för att påverka din framtid?

Om du fick chansen att byta jobb idag, skulle du göra det ?

Vad skulle du ha valt att jobba med då?